

New challenges and opportunities for NGOs in Russia, Finland & Sweden *(Nya utmaningar och möjligheter för ideella organisationer i Ryssland, Finland och Sverige)*

26/10-17, ABF, Sveavägen 41, Stockholm

Utrymmet för civilsamhället i Ryssland minskar, och regleras hårt av lagar som bestraffar bland annat internationella samarbeten. Samtidigt växer antalet volontärer, och fler börjar känna till ideella organisationer. Ryska ideella aktörer menar att det behövs ett nära samarbete mellan civilsamhällesaktörer i utlandet för att de inte ska bli isolerade från omvärlden. Internationellt behöver civilsamhällen även möta utmaningen om en växande högerextremism.

I Ryssland finns nästan lika många ideella organisationer som i Sverige. År 2016 var 223 851 ideella organisationer registrerade i landet, berättar Anna Skvortsova från NGO Development Center. Mindre än hälften av dessa är aktiva. Den ideella sektorn i sig är ganska stabil, menar Anna, men de interna strukturerna är flytande och många organisationer blir kortlivade.

Utmaningarna i Ryssland är flera. I Ryssland finns bland annat en växande grupp av högerextremister såsom i flera andra länder. Forskare på Centre of Comprehensive Social Studies på Ryska vetenskapsakademien har forskat om det ryska civilsamhället. Det är ett splittrat samhälle, och i en undersökning som Anna hänvisar till menar lika många av tillfrågade att de lever i en demokrati som att de inte gör det, berättar Anna.

Ungefär 37 % av befolkningen är involverade i någon form av offentlig eller ideell aktivitet på frivillig basis, men det är viktigt att komma ihåg att det inte betyder samma sak som i länder där det finns mer handlingsutrymme och yttrandefrihet, menar Anna. Utan föreningsfrihet och med begränsade möjligheter för protester så är även den procent som faktisk engagerar sig styrd. Det finns en omfattande reglering av den ideella sektorn, med 15 olika legala former som en ideell organisation har rätt att verka inom, plus en längre lista med federala lagar. Saker som också begränsar organisationerna.

En linje mellan "bra" och "dåliga" ideella organisationer, såsom Anna uttrycker det, är synbara i regleringen. Enligt Anna räknas socialt inriktade ideella organisationer som "bra" och får stöd av staten. Sedan några år tillbaka finns det också en ny lag som gör det möjligt för dessa typer av organisationer att samexistera med näringslivsaktörer i marknaden och erbjuda sociala tjänster. "Dåliga" ideella organisationer – oberoende människorättsförsvare, miljöorganisationer, tankesmedjor, forskning, folkbildning och så vidare - hamnar under striktare reglering, bland annat genom att organisationer som tar emot finansiering från externa aktörer utanför Ryssland måste registreras som utländska agenter.

Den obligatoriska registreringen är lag sedan fem år tillbaka, berättar Anna. En liknande lag finns även i Ungern sedan april 2017. Det komplicerar, men förbjuder inte ideella från att arbeta. Lagen om oönskade organisationer som gäller sedan 2015 förbjuder däremot vissa ideella organisationer från att arbeta inom den ryska gränsen helt. 11 internationella ideella organisationer är förbjudna att ha en verksamhet i Ryssland, eftersom de enligt ryska

åklagare, hotar landets konstitutionella ordning. Samtliga av dessa organisationer har jobbat med mänskliga rättigheter och civilsamhällesutveckling i Ryssland i flera år. I överlag minskar det civila samhällets utrymme, och staten bygger ett civilt samhälle som är under deras kontroll, menar Anna.

Trots utmaningarna finns även positiva trender i Ryssland, bl a fler som blir volontärer och fler privata donationer, något som ökar i Ryssland medan det minskar i resten av världen. Kunskapen om ideella organisationer växer och människor är inte längre rädda för ord som "volontär" och "välgörenhet", enligt Anna.

Anna menar att det behövs nya former av finansiering, organisatoriska strukturer och PR strategier för att lösa utmaningarna. Hennes organisation har startat ett program som stödjer sociala entreprenörer. Hon tror även på samarbete mellan aktörer, inte minst mellan civilsamhällesaktörer, för att hitta nya arbetsätt och stärka varandra. Hon betonar vikten av just partnerskap, och inte enbart ensidig support från externa ideella aktörer. Vi behöver inspirera varandra, menar hon.

Både ryska och europeiska ideella har gemensamma utmaningar vad gäller finansiering, växande konservatism, och andra motsatta politiska krafter. För ryska ideella är det också en tuff situation, eftersom samarbete med internationella organisationer kan innebära att de ses som utländska agenter, vilket kan begränsa deras verksamhet. Trots detta är det viktigt att utbyta information, menar Anna. Det behövs säkra kommunikationssätt för att utbyta bästa praxis och för att bygga broar mellan ryska och internationella ideella organisationer. Det är viktigt att vi förhindrar isoleringen av ryska organisationer, menar hon.

Ytterligare civilsamhällesaktörer från Ryssland intar scenen. En del kommer från resurscenter som jobbar med de nordiska länderna sen flera år tillbaka. De menar att en stor utmaning är att samhället blir mer splittrat, och att det behövs mer tillit och samarbete emellan länder för att bryta barriärer. Enligt Tatjana Burieva från "socialteknologiska centret Garant", är det en utmaning att få medborgarna att engagera sig, speciellt de på landsbygden. Vissa känner inte till ideella organisationer som koncept överhuvudtaget. Tatjanas organisation erbjuder bland annat konsultation till organisationer och grupper som vill utveckla egna projekt, exempelvis inom socialt entreprenörskap.

Galina Kurganova menar att det idag finns fler möjligheter för ideella att få finansiering från staten och näringslivsaktörer, så länge det handlar om exempelvis socialt arbete. Semion Nikonov är ytterligare en medverkande i seminariet, han jobbar på Centrum för hållbar utveckling i Pskov-regionen, ett center vars syfte är att aktivera flera ideella organisationer. Han menar att det finns en trend som visar att staten etablerar resurscenter i varje region. Dessa jobbar i sin tur aktivt för fler ideella krafter medverkan i samhället.

Fler och fler ideella fokuserar mer på att erbjuda sociala tjänster såsom äldreomsorg och arbete med föräldralösa, vilket kräver ökad professionalism, fortsätter han. Den ryska staten ser möjligheter till partnerskap med ideella organisationer och vill att de ska bli mer professionella, menar Semion.

Staten ger till sociala ideella organisationer, men inte till ideella som arbetar med mänskliga rättigheter, menar Anna. Men även resurscenter, som Annas, kan råka ut för lagen om utländska agenter. Det är inte enbart om organisationen tar emot finansiering av externa aktörer som avgör om den registreras som en utländsk agent. Det beror även på hur pass politisk organisationen bedöms vara enligt åklagare, något som enligt Anna, inte alltid går att förutse. Det är en definitionsfråga som kan avgöras godtyckligt. Annas organisation har länge varit nära partners med staten, men när den nu stämplats som en utländsk agent är det inte längre möjligt.

Pauliina Lukinmaa representerar den finska NGDO plattformen till Europeiska unionen, och har under fem års tid jobbat med ryska ideella organisationer. Hon jämför landskapet för civilsamhället i Ryssland kontra Finland. Organisationer som arbetar med sociala frågor får störst del av den offentliga finansieringen bland ideella organisationer i Finland, såsom i Ryssland. Däremot är landskapet mer fritt för ideella i Finland - det finns inte restriktioner såsom de nuvarande i Ryssland. En ökad konservatism och till och med växande nazistiska rörelser finns även i Finland, men det är en trend som gäller för hela Europa. Vi står inför gemensamma utmaningar, inte bara med Ryssland och Sverige utan med hela Europa, avslutar Pauliina.

Av Aynur Isayeva